

Decisiones Sacramentales, Theologicæ, Canonicæ, & Legales

In Quibus Tota materia Sacramentorum, Theologiæ Moralis, Juris Canonici, & Quæstiones plurimæ Juris Civilis explicantur, dilucidantur, & traduntur, Eruditionibus, Historiis, & Exemplis adornatæ ; Opus Episcopis, Vicariis, Parochis, Confessariis, aliisque Studiosis utile, ac jucundum In Libris novem ...

Decisiones De Matrimonio

Chiericato, Giovanni Maria

Augustæ Vindellicorum, 1730

Decisio XIX. Argumentum. Explicatur primum Impedimentum dirimens, quod vocatur Error, data ejus divisione, quod sit vel circa substantiam Personæ, vel circa Qualiatem. Error circa Personam dirimit ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94595](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94595)

tum nullum, & irritum ex defectu consensus Regis vigore immemorabilis, rationabilis, ac legitimæ Consuetudinis, quæ firmaverat pro impedimento dirimente deficientiam prædicti consensus Regii; sicut pro Matrimoniis filiorum familias firmavit, & statuit esse impedimentum dirimens defectum consensus Paterni, ut ex Tonduto *super num. 32.*

Corollarii loco addendum, disputare DD. an sicut Consuetudo potest inducere impedimenta dirimentia; ita habeat vim tollendi, & abrogandi ea, quæ à Jure Ecclesiastico sunt introducta? Alii negant, alii affirmant, qui, super hoc quæsito allegantur à Salmanticensibus *d. tract. 9. cap. 11. punct. 2.* Ipsi amplectuntur affirmativam, quia consuetudo legitima abrogat legem contrariam scriptam. *cap. fin. de Consuetud. & ita sentiunt etiam Sanchez libr. 7. disp. 4. num. 4. Azorius libr. 1. cap. 17. quæst. 8. Bonacina de Matrim. q. 3. punct. 1. n. 7. Pontius libr. 6. cap. 4. n. 6. & alii apud eodem Salmanticenses, qui cæteris studiosius agunt de efficacia consuetudinis in inducendis, & in abrogandis impedimentis dirimentibus. Exemplum habetur infra Decis. XXVI. num. 19. ex Basilio Pontio asserente, Consuetudinem abrogasse impedimentum dirimens disparis Religionis inter Catholicum, & hæreticum.*

Tandem non est ignorandum, omnes Doctores asserere, esse peccatum mortale contrahere Matrimonium scienter cum impedimento non solum dirimente, sed etiam impediante tantum. Perez de Matrim. *disp. 22. sect. 2. & 3. Cotonius libr. 5. Controv. 1. num. 288.* imò addunt committi Sacrilegium; sed Gobatus *tract. 9. n. 59. & 60.* excusat à Sacrilegio contrahentem cum dirimente, quia hic nullum suscipit Sacramentum. Quod si qui contrahant Matrimonium putantes inter se esse impedimentum dirimens, quod tamen re vera non sit; Utrum validum sit Matrimonium? Alii asserunt, alii negant; ut ostendit Mastrius in *4. sent. d. disp. 7. num. 372.* qui num. 373. opiniones inter se pugnantes conciliat dicens, quod si contrahentes intendunt facere id, quod possunt, validè contrahunt; invalidè autem, si credentes adesse certum impedimentum dirimens, non intendunt contrahere; sed simulatè actionem illam gerere.

DECISIO XIX.

ARGUMENTUM.

Explicatur primum Impedimentum dirimens, quod vocatur ERROR, data ejus divisione, quod sit vel circa substantiantiam Personæ, vel circa Qualitatem. Error circa Personam dirimit Matrimonium, ut de Lia ducta pro Rachele à Patriarcha Jacob. Sub nomine ERRORIS ostenditur venire Stultitiam, & inter stultos connumerari nimium Amantes, ac Ebrios, quorum Matrimonia quando nulla sint, demonstratur. Idemque docetur de Impuberibus. De ERRO-

RE qualitatis personæ, & quando irritet conjugium? per varias Regulas, & Exempla à DD. sumpta, plenè, ac doctè differitur.

SUMMARIUM.

- 1 Ignorantia differt ab errore. Et quomodo?
- 2 Error in Matrimonio alius personæ, & alius qualitatis.
- 3 Error circa personam irritat Matrimonium.
- 4 Consensus humani epitheta, laudes, ac energia.
- 5 Consensus defectus non suppletur per Clausulam suppletes &c.
- 6 Lia, ac Jacob Matrimonium an fuerit validum? & num. 11.
- 7 Benedictio data ab Isaac per errorem an fuerit valida? & num. 12.
- 8 Sacramenta data alicui cum errore personæ an valida sint? & num. 14.
- 9 Vendens rem Joanni credens esse Petrum, an valeat venditio? & num. 16.
- 10 Consensus deficit, ubi est error in personæ.
- 12 Lia, & Rachel vita activa, ac contemplativa symbolum.
- 15 Ministri Sacramentorum semper intendunt ea dare personæ præsentī, illa suscipienti.
- 16 Vendere rem unam pro alia irritat contractum.
- 17 Amentia, & defectus ætatis irritant Matrimonium.
- 18 Fatui, seu Amentes, & Stulti an possint contrahere Matrimonium?
- 19 Amor species stultitiæ.
- 20 Amoris passio quam corporis partem efficiat?
- 21 Amor nimius vertitur in furorem.
- 22 Amoris nimii æstro contractum conjugium an valeat?
- 23 Ebrietas an irritet Matrimonium in ea contractum?
- 24 Impuberes an possint contrahere Matrimonium de præsentī?
- 25 Dispensare an possit Papa, vel Episcopus, ut impuberes contrahant Matrimonium de præsentī?
- 26 Error qualitatis personæ non irritat Matrimonium, nisi redundet in substantiantiam personæ.
- 27 DD. discordia circa errorem qualitatis irritantem.
- 28 Qualitas deducta sub conditione, si deficiat, irritat Matrimonium.
- 29 Regula pro cognoscenda qualitate dirimens.

- 30 Bissi doctrina circa cognoscendam qualita-
rem dirimentem.
- 31 Caramuel Casus relatus de Qualitatis er-
rore dirimente.
- 32 Qualitas, quæ est unicum Medium ad fa-
ciendum Matrimonium, irritat, si de-
ficiat.
- 33 Forum Fori difficile in sententiando pro
nullitate Matrimonii ob errorem in qua-
litate; & cur?

Post explicationem eorum, quæ generaliter
ad impedimentorum Matrimonialium na-
turam spectant, opus est ad particularem
declarationem uniuscujusque Impedimenti de-
scendere; quorum primum est illud, quod vo-
catur ERROR, & circa illud, notare oportet
secundum Matrium in 4. Sent. disp. 7. num.
386. aliud esse Errorem, & aliud esse Igno-
rantiam. Ignorantia dicit tantummodo nega-
tionem scientiæ, quæ dici solet ignorantia sim-
plicis negationis. Error autem dicit iudicium
perversum intellectus, & vocatur ignorantia
prava dispositionis; uterque tamen sufficit ad
causandum actum involuntarium, ut ait *ibid.*
Matrius, quia voluntas non fertur in incogni-
tum. Item advertendum venit, quod ab om-
nibus Theologis, circa hoc impedimentum;
assignantur duæ species Erroris, una dicitur
Error personæ; alia verò Error qualitatis. Ille
dicitur Error personæ, qui concernit substanti-
am, & individuum personam, cum qua Ma-
trimonium contrahitur; ut cum quis intendit
contrahere cum una certa, & in mente sua de-
terminata muliere; & tamen per errorem,
aut per alicujus dolum, vel fraudem, con-
trahit cum alia; juxta Exemplum Patriarchæ
Jacob, qui intendens ducere in uxorem Ra-
chelem, sibi ab ejus Labano patre promissam,
& desponsatam; transacta prima nocte Nup-
tiarum, reperit ab eodem Labano Liam sor-
orem Rachelis fuisse fraudulentè in lecto posi-
tam, cum qua per errorem concubuerat, ut
legitur in *Genesi* cap. 29. Error qualitatis est
ille, qui concernit non individuum perso-
nam, cum qua contrahitur, sed ipsius quali-
tates, puta si quis putet ducere in uxorem
mulierem, quam credit esse nobilem, vel di-
vitem, vel Virginem; & nihilominus illa sit
plebeja, vel inops, vel corrupta; ut exem-
plificando differunt tam Canonistæ, quos cu-
mular Barboza in *Votis Decisivis* libr. 2. *Vot.*
19. à num. 55. quàm Theologi, quos allegat
Sanchez de *Matrim.* libr. 7. *diff.* 18. num. 2.
ubi bene advertit, nunquam posse contingere
errorem personæ absque aliqua ipsius personæ
notitia vel ex visu, aut saltem ex auditu, &
fama; nam in penitus ignotum nec consen-
sum, nec affectum dirigere possumus arg. l.
Cum ab eo. Verb. Mensam. ff. De Contrahen. Empt.

Igitur Error circa personam, cum qua quis
intendit contrahere, est impedimentum diri-
mens Matrimonium, & quod ex jure naturali
reddit ipsum nullum, irritum, & invalidum,
non solum inter Christianos, sed etiam inter
infideles, qui legibus naturæ tenentur, ut do-
cent S. Thomas in 4. *dist.* 30. *qu.* 1. *art.* 1. &

in *Addit.* 3. *p. quest.* 61. *art.* 1. Aversa *quest.*
12. *sect.* 1. Sanchez *d. disp.* 18. num. 11. Basi-
lius Pontius libr. 4. *cap.* 20. num. 3. & 7 Go-
net de *Matrim.* *disp.* 9. num. 3. Salmanticenses,
alios plures allegantes, tract. 9. *cap.* 10. num.
4. Matrius *d. disp.* 7. num. 387. Bissus in *Hie-
rurgia* tom. 1. *Verb. Error.* num. 114. & Emin.
Card. de Lauræa de *Matrim.* *disp.* 21. num. 3.
Ratio est, quia, qui errat, non consentit. l.
Siper errorem. ff. De Jurisd. omn. judic. & errantis
nullus est consensus l. *Cum testamentum. l. Non*
idcirco. C. De Juris, & facti ignor. Sed ad
contrahendum Matrimonium necessarius est
consensus, *cap. Unico* 29. *quest.* 1. *cap. Tua nos.*
De Sponsalib. & latè probatum est supra *Decis.*
V. Ergo deficiente consensu per errorem circa
personam, cum qua contrahitur Matrimoni-
um, hoc remanet irritum, & nullum; error
enim substantiæ in omni contractu irritat illum.
Scotus in 4. *Sent. dist.* 31. *quest.* 1. ubi quod
si vendatur aurichalcum pro auro, nulla est ven-
ditio; ob defectum consensus recipientis ip-
sum. Hinc consensus à Juristis vocatur ens
transcendentalis in omnibus operationibus
humanis omnino necessarius, quo defi-
ciente omnes actus corruunt, & nulla obliga-
tio contrahi, vel nasci potest absque consensu.
l. 1. §. 1. *ff. de Passis. l. Obligamur. ff. de Act.*
& *Oblig.* Paulus Rubeus in *Addit.* ad Rotam
Roman. *part.* 8. *rec. Decis.* 1. num. 1. & *seqq.*
ubi num. 5. ait, quod consensus agentium est
primus mobilis, quo deficiente omnia acta
deficiunt, & remanent tanquam cymbalum
tinniens; & num. 8. subdit, quod ex antris
cavernosis nullitatum non potest erumpere ven-
tus magis rabiosus Australis, quàm iste nulli-
tatis consensus, aptus, ac valens ad omnia
radicitus subvertenda, & prosterrenda; itaut
dici possit de eo illud *Aeneid.* libr. 5.

ruit æthere toto
Turbidus imber aqua, densique nigerrimus
Auster.

Nec reperitur potentia, quantumvis maxima,
quæ potens sit ei resistere; imò & suprema
Principis potestas, quæ valet æquare quadra
rotundis, & rotunda quadris, ut scribit Baldus
libr. 3. *consil.* 262. num. 2. nihilominus ad nihil
deserviet pro supplendo consensu, ubi non adest;
nam talis defectus est de jure naturali, contra
quod lex humana non dispensat. l. *Nam Magi-
stratus. ff. De Arbitr.* adeò ut neque Confirma-
tio Apostolica suppleat defectum consensus;
etiamsi addit clausula *Supplentes omnes defectus*,
etiam Formales, ac Substantiales; ut in puncto
dixit Rôra coram Eminent. Card. Cavalerio.
Decis. 618. num. 17. & 18. subdens, quod Pa-
pa per viam contractus non potest aliquem
non consentientem obligare; & idem fuit
dictum in *causa Oxomen. Pensionis* coram Lit-
ta, impressa apud Garziam de *Benefic.* *part.*
1. *cap.* 5. num. 247. Itaque si quis inten-
dat contrahere cum Berta; & loco Bertæ per
errorem contrahat cum Antonia, Matrimonium
est nullum ex defectu consensus; siquidem ille
contrahens vult commutare suum corpus cum
Bertâ tantum; non autem cum Antonia; aut
alia quacumque ab eadem Bertâ.

Porro contra prædictam doctrinam aliquis
objiciet: Primò, id, quod legitur *Genes.* 29. 20.
videlicet

videlicet: *Servivit Jacob pro Rachel septem annis*
 6 *dixitque ad Laban: da mihi uxorem meam* (Sponsam in Uxorem) quia jam tempus expletum est, ut ingrediar ad illam. Qui vocatis multis amicorum turbis ad convivium, fecit Nuptias (idest Matrimonium ratum de presenti) & Vespere Liam filiam suam (majorem) introduxit (velata facie, ut tunc mos erat) ad eum (idest in ejus non cognoscentis cubiculum, & lectum) Ad quam cum ex more Jacob fuisset ingressus (hoc est, per copulam maritali affectu peractam: consummasset verum, sua opinione, Matrimonium) factò manè vidit Liam (quam castissimi, & pudentissimi animi Vir, & nil aliud moliens, quam necessaria ad prolis generationem, nullo verbo amatorio tota nocte allocutus erat) & dixit ad Socerum suum: Quid est, quod facere voluisti? Nonne pro Rachel servivi tibi? Quare Liam imposuisti mihi? Nihil deinde actum est de nullitate illius Matrimonii; sed Lia fuit usque ad mortem vera Uxor ejusdem Jacobi; ut textus facit narrat; cujus verba cum supranotatis clausulis explicatoriis, ad majorem intelligentiam refert Gobatus d. tract. 9. de Matrim. num. 110. Ergo error personæ non irritat conjugium.

Secundò obijci potest; quando Patriarcha Isaac pater ejusdem Jacobi illum benedixit; benedictio illa data fuit cum errore; nam Isaac intendebat benedicere Esau filium suum primogenitum, non autem Jacob, ut habetur in Genes. cap. 27. ubi num. 23. dicitur: *Et non cognovit eum, quia pilose manus similitudinem majoris expresserant.* Et nihilominus benedictio illa data cum errore in personam, & sine consensu benedicentis, fuit valida. Ergo validum erit etiam Matrimonium; licet contractum cum errore personæ.

Tertiò; Sacramenta, quæ aliquis Sacerdos confert alicui cum errore personæ, sunt valida; 8 exempli gratia si quis baptizet vel absolvat, aut det extremam Unctionem Petro credens esse Joannem, Gobatus in Theolog. Experim. de Sacram. in genere tract. 1. num. 214. Ergo idem dicendum de Matrimonio per errorem contracto.

Quartò: Alii contractus initi cum errore personæ non sunt irriti, sed sustinentur. Salmanticensis d. tract. 9. cap. 10. num. 2. ubi 9 exemplificat de illo, qui venderet equum Petro, credens eum esse Joannem. Ergo etiam contractus Matrimonii debet validus censerī, ac reputari, quamvis aliquis credat ducere Bertram in Uxorem, & ducat Joannam.

His tamen non obstantibus irrefragabilis est supra firmata doctrina, quod Matrimonium, initum per errorem personæ, est nullum, & in- 10 validum ob defectum consensus illius, qui contrahit errando; cum enim credat, & intendat ducere unam mulierem, in ejus mente, ac voluntate determinatam, si aliam ducat ab illa per errorem, in illam non extenditur consensus ejus, & deficiente consensu, ex naturali jure nullius valoris est contractus; ut supra ostensum est, & docent omnes Doctores. Ad prædicta autem objecta responderetur.

Ad Primum, quod Matrimonium Jacob cum Lia non fuit validum in principio, ratione erroris personæ, sed posteaquam Jacob de errore fuit certificatus, sciens, & volens contra-

xit cum ea; ut parceret ipsius pudori, & honestati; & sic fuit validum. Ita S. Thomas 3. part. quest. 51. art. 1. ad. 4. & Cornelius à Lapide Comment. in Genes. d. cap. 29. Vers. 27. & 28. ubi subdit, Tropologicè Rachel, & Lia sorores significant duplicem vitam, scilicet contemplativam, & activam. Primò ducenda est Lia, idest Laboriosa; hoc enim bebraicè significat Lia, & Lippa, quia terrenis intenta, & sollicita, ac varie distracta est vita activa: deinde Rachel, idest ovis, scilicet quies contemplationis, quam utpote pulchram tanto amore prosequi debemus, quanto Jacob amavit Rachelem.

Ad secundum respondet Abulensis quest. 7. in Genesi cap. 27. benedictionem ab Isaac datam Jacobo fuisse validam, quia Isaac intentionem habuit benedicendi filium præsentem, quicumque ille fuerit. At melius ait S. Augustinus lib. 16. de Civit. Dei cap. 37. circa fin. talem benedictionem valuisse, quia Isaac cognita veritate, cum advenisset Esau, & intellexisset, quod Jacob dolose eam arripuerat, ex divino instinctu illam confirmavit, & ratificavit.

Ad Tertium respondet Gobatus d. tract. 1. num. 214. quod error personæ in matrimonio vitiat per se contractum, & consequenter Sacramentum, etsi in cæteris Sacramentis error personæ communiter nil officiat valori Sacramenti, ea ratione, quia contrahentes Matrimonium semper restringunt suam intentionem ad illud individuum personæ, cum qua in corde suo intendunt contrahere, excluso penitus in mente sua quocunque alio individuo, & hoc ob perpetuam vitæ societatem cum eodem habendam; & idè ultra eorum intentionem actus ille nihil operetur. l. Cum pater. §. Donationis. ff. de Legat. 2. At in aliis Sacramentis Ministri non habent communissimè restrictam intentionem conferendi illa alicui tantum personæ, individualiter in mente determinatæ, sed habitualiter (quod sufficit) exportetam illam tenent ad illud individuum, quod 15 habent coram se, & respectu cuius efferunt formam Sacramenti. Imo implicite habent ejusmodi intentionem virtualem; præditi quippe sunt generali voluntate administrandi Sacramenta juxta communem morem Ecclesiæ; est autem mos, & voluntas iustissima Ecclesiæ, ut minister velit, intendatque actu impertiri Sacramentum illi ipsi, cui hic, & nunc applicat materiam, & formam, ut in Baptismo, & Extrema Unctione; vel solam formam, ut in Sacramento Poenitentia.

Ad Quartum respondetur, quod in aliis contractibus, si error sit circa substantiam rei, quæ deducitur in contractu, utique irritat illos, ut docet S. Thomas 3. part. qu. 51. art. 2. ad. 7. 16 ubi dat exemplum si quis venderet Asinum pro Equo; quia in illo contractu res tracta est de substantia ejusdem, cum sit rei, vel pecuniæ pro re commutatio. Persona verò contrahens per accidens se habet ad eundem contractum; undè in illo errore circa personam est error in accidentibus. In Matrimonio autem personæ contrahentes pertinent ad substantiam, & essentiam contractus; & idè non est simile, ut differat Collegium Salmanticense d. tract. 9. cap. 10. num. 8.

Huic

Huic autem impedimento Erroris circa personam, Matrimonium dirimenti, duos alios casus adjungit Nicolius Lucubrat. *Civil. libr. 1. tit. 10. De Nuptiis num. 33.* ex doctrina S. Thomæ d. 3. part. quest. 58. art. 3. & 5. Videlicet, Amentiam, & defectum ætatis; in utroque enim casu ob defectum consensus invalidum est Matrimonium; & sicut ex errore nulliter contrahitur, quia qui errat, non consentit; sic amentes, seu fatui, atque impuberes, quia consentire legitime non valent, dicuntur per errorem in substantiam contrahere invalide.

Circa primum casum; Fatuitatis, Amentię, seu Stultitię plures sunt species, quas examinat, ac declarat Zacchias in *22. Medicoleg. lib. 2. tit. 1. quest. 7.* in qua num. 37. inquit, an hoc morbo laborantes possint Matrimonium contrahere? & num. 38. respondet, quia magna est fatuitatis latitudo, recte consultum puto, si Judicis arbitrio hac decidenda relinquantur. Illud est certum tum apud Medicos, tum apud Theologos, ac Juristas, quod inter alias stultitię, ac fatuitatis species connumeratur Amor, & ideo Amantes de facili sunt Amentes, recte eodem Zacchia d. libr. 2. tit. 1. quest. 10. num. 1. & ibi Barbosa in *Collect. DD. ad cap. Cum in juventute. num. 5. De Presumpt.* & Tiraquell de *Panis temperam. cap. 4. num. 1.* Amor enim pervertit judicium rationis, ut ait Baldus in l. 2. §. cum placuisset. ff. de Orig. Jur. ipse Barbosa in cap. Veniens. sub num. 5. De Sponsal. & Mascardus de *Probat. conclus. 86. num. 20.* adde ut, etsi discordes sint Medici in docendo, ac diffiniendo an Amor sit passio vel hepatis, vel cordis, vel cerebri? communior tamen opinio est, Amoris passionem cerebrum afficere, quia ex nimia imaginatione in re amata ludit rationem, quę ad cerebrum spectat; & sæpe sæpius ita vehementer, ut Amor vertatur in furorem, juxta illud, quod cecinit Virgilius in *Æneid.* de Didone, amore Æneę vehementissime capta:

Uritur infelix Dido, totaque vagatur
Urbe furens, qualis conjecta Cervæ sagitta.

& hujusmodi furoris morbus fiat insanabilis, & incapax medicinę, prout subjunxit Propertius 2.

Omnes humanos sanat Medicinā dolores.
Solut amor morbi non amat artificem.

Quapropter cum plura differuerit de stultitiā, ac furore Amantium, subdit ipse Zacchias d. quest. 10. num. 43. Ex quibus omnibus concludendum jure est, quod Amor præ ceteris insanis à ratione elongatur, & furori equiparandus est; unde Amantes non minus ac furentes, ex Medicorum consilio, ut ab eo furore curentur, catenis, & vinculis coercendi sunt, ac flagellis edomandi; & paulo infra num. 48. Cum Amor amentia absolute sit, omnia in amentibus locum habere debent, quę in amentibus locum habent; absolute enim Jurisconsulti, ac jure, amantem furioso equiparant, Glossa in §. 1. Instit. De Success. subli. Menochius de *Arbitr. cap. 326. num. 1.* Farinac. Caball. Mantica, & alii, ibi allegati. Et ut ad Ma-

Doct. Clericali Tom. 11, Lib. VI.

teriam nostram revertamur circa nullitatem Matrimonii, quod contraheret amens Amans, ob defectum consensus, quem in vestro violento libidinis nulliter, & per errorem censetur præstitisse, videndus est Gobatus in *Theolog. Experim. tract. 10. a num. 23. & seqq.* ubi examinat Ricci Decis. 15. in part. 2. tom. 2. in qua resolvit, non tenere promissionem Matrimonii factam ab Amante exigente copulam, & eam obtinente ab Amasia; quia reputatur promissio facta in furore libidinis absque consensu; circa quem plura cumulat ad cognoscendum an fuerit cum libertate animi, vel cum errore; citatque P. Sanchez lib. 1. in *Decal. c. 1. num. 20.* ubi ponit plures regulas ad demonstrandam vel libertatem, vel errorem consensus. Questio est valde dubia, & in praxi attendendę sunt circumstantię; siquidem ipsemet Riccius in *Praxi resol. 135.* in hac facti specie resolvit, Matrimonium contractum inter excæcatos amore fuisse validum, nec potuisse dissolvi; ideoque quodcumque in praxi occurrat casus Matrimonii initi vel ab amante, nimio amoris veneri furore obfesso, vel à quocumque alio amente, stulto, seu delirante; legendus est Sanchez de *Matrim. libr. 1. disp. 8. a num. 15. & seqq.* ubi dat indicia, ac Doctores pro reperienda veritate circa deliberatum, vel indeliberatum consensum in hujusmodi amantibus, & amentibus. Sed nec ignorandum id, quod notat Nicolius de *libr. 1. tit. 10. sub m. 33.* nempe Sacram Congregationem Episcoporum respondisse die 11. Decembris 1615, in *U-na Neapolitana fol. 122.* quod si hujusmodi amentes, seu amantes contraxerint Matrimonium servatis servandis, deinde illud impugnent ex defectu consensus, & ob amentiam, non sunt separandi, nisi causa nullitatis concludenter probetur, & super ea sententia sequatur.

Alia ulterius dementię species est referenda, quę quidem frequentior est, ac præ ceteris detestabilis, nempe ebrietas; hæc enim, quia mentem hominis deturbat, & eum usu rationis privat, ac aufert consensum, ideo causat nullitatem Matrimonii, ab ebrio initi, ut firmat Sanchez d. libr. 1. disp. 8. num. 19. his verbis: *Ex dictis inferitur, quid dicendum sit de ebrio; is enim, si ebrietatis tempore contrahat Matrimonium, ut Sponsalia, nihil facit; quia consensu libero, ac debita deliberatione caret.* Sic Henricus in cap. *Dilectus.* De *Sponsal. n. 4. S. Antoninus 3. part. tit. 1. cap. 19. ante §. 1. Convaruvias 4. Decretal. 2. part. cap. 2. n. 9. & alii, qui id intelligunt, quando contrahens Matrimonium ita ebrius est, ut rationis usu orbatus sit.* Concordat Averfa quest. 4. sect. 1. Vers. Eodem modo, & Zacchias in *22. Medicoleg. d. libr. 2. tit. 1. quest. 11. num. 27.* Ad cognoscendam autem ebrietatem, quę nullum reddat Matrimonium, consideranda sunt indicia, seu signa, quę notant Lessius de *Fust. & Jur. libr. 4. cap. 3. n. 30.* Baldellus lib. 5. disp. 30. num. 140. & seqq. Reginaldus lib. 22. n. 57. Layman lib. 3. sect. 4. num. 5. & Gobatus in *Quinario tract. 5. cap. 21. sect. 1. ubi n. 11.* refert, nullitatem Matrimonii agitatam in Consistorio Augustano, ex causa ebrietatis, de qua Advocati constare docebant, quia Sponsus, dum

Q

con-

contraxit, ita erat ebrius, & mente alienatus, ut ea fecerit, quæ antea semper cavit, & ideo non erat rationis compos. *cap. Cum apud. & cap. Illa. 11. quest. 3.* & sic inferebant, quod propter ebrietatem minimè esset idoneus ad consentiendum. *cap. Ex studiis. & cap. Mandata. De Presumpt.*

Alter casus, quem Nicolius *d. libr. 1. tit. 10. num. 33.* adjungit Errori dirimenti Matrimonium ex defectu consensus, est defectus ætatis in contrahentibus; nam Masculi debent esse ²⁴ puberes, mulieres verò Viripotentes; quod evenire solet Masculis post decimumquartum annum; fœminis verò post duodecimum; & ideo si ante illud tempus Matrimonium contrahant per verba de præsentii, contrahunt nulliter, & invalidè, & resolvitur contractus in pura Sponsalia de futuro; nisi fortè naturæ, & rationis vigor suppleret defectum ætatis. *cap. fin. De Despons. Impub.* Undè Sacra Concilii Congregatio in una Reatina 14. Junii 1621. censuit, Matrimonium cum puella impubere, cui sex dies tantum deerant ad complendum annum duodecimum, reputari nullum, nisi probetur, quod tempore contracti Matrimonii malitia puellæ suppleret ætatem, ut refert Nicolius *d. num. 33.* de qua re videndus Narbona *de Etate Anno Decimoquarto quest. 9.* in qua DD. cumulat de hac ætate tractantes, & advertit, eam non esse præscriptam de Jure naturæ, sed ex jure positivo; ideoque Summum Pontificem, imò omnes Episcopos posse concedere, ut ante complementum prædictorum annorum Sponsi valeant contrahere Matrimonium de præsentii, quando sibi constet, in eis malitiam supplere defectum ætatis; quod etiam scribunt Sanchez *de Matrim. lib. 1. disp. 17. & lib. 7. disp. 104.* Reginald. *lib. 31. num. 171.* & Barbosa *in Collect. DD. ad cap. Puberis. num. 5.* De Despons. Impuber necnon De Offic. & Pot. Episc. alleg. 35. num. 20. Et hæc omnia dicta de prima specie Impedimenti Erroris, nempe de errore personæ.

Altera species Erroris, est non circa personam, cum qua contrahitur Matrimonium, sed circa qualitates ejusdem personæ, ut si quis credat eam esse Nobilem, vel Divitem, vel Virginem; & inito Matrimonio reperiat, eam esse plebejam, inopem, vel corruptam. Et circa ²⁶ hunc errorem Qualitatis omnes Scribentes firmanant Regulam negativam, idest per illum non irritari Matrimonium ex *cap. Unic. 29. quest. 1.* quam tamen statim limitant, nisi ipse error Qualitatis redundet in substantiam personæ: tunc enim formant Regulam affirmativam, & dicunt, hujusmodi errorem Qualitatis, in substantiam personæ redundantem, irritare, ac dirimere Matrimonium. Ita Sanchez *lib. 7. de Matrim. disp. 28. num. 23.* Thomas Tamburino. *eod. tract. lib. 8. cap. 2. §. 1. num. 20.* Basilii Pontius *lib. 4. cap. 21. Aversa quest. 12. sect. 1. Vers. Deinde.* Gobatus in *Theolog. Experim. tract. 9. à num. 108. & segg.* Salmanticenses *d. tract. 9. cap. 10. Dub. 2.* Mastrius *d. disp. 7. in 4. sent. num. 390.* Emin. Card. de Lauræa *de Matrim. disp. 21. art. 4. & 5.* & alii plurimi, quos allegat, & eorum verba refert Barbosa *in votis Decisivis lib. 2.*

Vot. 19. à num. 55. & segg. ubi in puncto disputat de nullitate Matrimonii ob errorem qualitatis redundantem in substantiam; & supradictis addendus est Bissus in *Hierurgia tom. 1. Verb. Error. num. 114. §. 5.* ubi hæc habet:

*Vel error circa qualitatem personæ respicit substantiam personæ, vel non. Si primum, utique talis error dirimit Matrimonium, quia idem est error circa qualitatem personæ, respicientem tamen substantiam ipsius personæ, ac si esset error directè circa substantiam; & sicut error circa substantiam personæ dirimit Matrimonium; ita etiam dirimit error circa qualitatem personæ, quæ ipsius personæ substantiam respiciat. At si error circa qualitatem personæ non respicit substantiam personæ, tunc non dirimit Matrimonium; quia non datur Error in Materia, circa quam Admatrimonium versatur. Ita Bissus. Verum ad cognoscendum, quando error redundet in substantiam personæ, adeò consuli, & discordes sunt Doctores in assignanda regula, ut illi, qui se profitentur faciliores, in effectu obscuriores evadant, & quod multi asserunt de nullitate Matrimonii circa errorem qualitatis, alii affirmant de validitate; itaut Sanchez in uno themate *d. libr. 7. disp. 28.* dicat Matrimonium non obstante errore qualitatis fuisse validum; è contra in eodem themate Pontius *d. libr. 4. cap. 21.* sustentet, esse invalidum; & similiter Matrimonia non obstante prædicto errore qualitatis approbata à Tamburino *d. libr. 8. cap. 2. §. 2.* reprobenatur à Bonacina *ibidem* ab ipsomet Tamburino citato.*

Igitur duæ regulæ sunt stabiliendæ à nobis, sub quibus vastissima hæc DD. disputatio restringatur; & aliqua certitudo, pro judicio ferendo circa nullitatem, vel validitatem Matrimonii cum errore qualitatis initi, indicetur. Una est; quando contrahens posuit illam qualitatem in conditione contractus; pura, ducte, si es filia Principis, aut Comitis, aut Marchionis: Vel si es dives, si es Virgo, & similes qualitates; & in hoc casu, deficiente illa qualitate, deficit valor Matrimonii; nam consensus à contrahente datus fuit conditionatus, si habeatur illa qualitas; & ea deficiente, deficit conditio, nullus datus fuit consensus, & nullum remanet Matrimonium. Emin. Card. de Lauræa *disp. 20. num. 19. & 30.* Et Salmanticenses *d. cap. 10. num. 9.* ubi ita loquuntur: *Similiter est certum, quod si aliquis formaliter, vel virtualiter velit contrahere sub illa conditione, quod esset Virgo, nobilis, aut dives, ea deficiente, esset nullum Matrimonium, ut diximus de Matrimonio contractu sub conditione de presenti cap. 7. num. 52.* Ita Basilii *lib. 4. cap. 21. num. 5.* Aversa *quest. 12. sect. 1. fol. 500.* Sanchez *lib. 7. disp. 18. num. 21.* Bonacina *quest. 3. punct. 2. num. 6.* & alii. Igitur quando qualitas personæ deducta est in conditione, vel formaliter, vel saltem virtualiter, certa regula est, quod deficiente illa qualitate, deficit valor Matrimonii; quod irritum, & nullum remanet ex defectu consensus.

Secunda Regula est, quando qualitas personæ non fuit deducta in conditione neque formaliter, neque virtualiter; sed tamen de ea actum

actum est ante contractum Matrimonii; quia affirmant vel mediatores, vel ipsa persona cum
 29 qua contrahitur, eam esse exempli gratia, *primogenitam, nobilem, divitem, virginem &c.* Et in hoc casu distinguere oportet. Vel contrahens intendit ducere in Uxorem hanc mulierem presentem, quam credit habere illam qualitatem: Vel ob illam qualitatem, in quam principaliter dirigit mentem, intendit contrahere cum illa persona, quam ita qualificatam credit. In primo casu; error qualitatis non dirimit Matrimonium, quia primario intendit ducere illam personam, secundario reflectit ad qualitatem. In secundo casu Matrimonium est irritum, & nullum, quia principaliter intendit contrahere cum persona habente illam suppositam qualitatem; secundario cum illa, cum qua contrahit, supponendo esse eandem, cui insit illa qualitas. Ita Bissus d. Verb. Error. §. 9. & 10. cujus verba juvat hic transcribere tantquam satis clara pro hujus regulæ intelligentia. Ait itaque §. 9. *Ex dictis colligi potest brevis, & facillima regula dignoscendi, quandoam qualitas transeat in substantiam personæ, & quando non. Attende sensum duarum Propositionum sequentium. Petrus contrahit cum hac Antonia presente, quam putat esse primogenitam N. Comitissæ. Alio modo: Petrus contrahere vult cum primogenita N. Comitissæ, putans eam esse Antoniam hic presentem. Supponamus autem Antoniam feminam presentem in neutra propositione esse primogenitam N. Comitissæ, sed in utraque dari errorem circa primogenituram: Peto, in quamam propositione qualitas primogeniture transit in substantiam personæ? Non in prima Propositione, quia in ea non determinatur persona per qualitatem primogeniture, sed per presentiam, quia supponimus, Petrum contrahere cum presente. At verò in secunda propositione, sine dubio, primogenitura determinat personam, quia Petrus non contrahit cum presente, sed cum Primogenita N. Comitissæ, quam putat esse hanc presentem; quare solum consentit in Primogenitam N. Comitissæ, & nullo modo in presentem, nisi in suppositione, quod sit Primogenita N. Comitissæ. Igitur in prima propositione error qualitatis non dirimit Matrimonium, quia non afficit substantiam personæ; in secunda propositione idem error dirimit, & nullum reddit Matrimonium; quia personæ substantiam afficit, & transit in illam; ut docent etiam consimili exemplo, etsi mutatis verbis, Mastrius d. diff. 7. n. 390. & 392. Pontius, Bonacina, Sanchez, Reginaldus, Holtiensis, Antonius Cuccus, Navarrus, & alii plurimi, quorum verba, (omni spreto labore) transcribit Barbosa d. lib. 2. Vo. 10. n. 55. & seqq. qui omnes dant exemplum de aliqua muliere, quæ consentiret in Matrimonium cum uno, quem crederet Filium Regis, Principis, Comitissæ, aut alterius sublimis personæ; & deinde reperiret, non esse talem, sed hominem plebeum; omnes enim concludunt, Matrimonium illud esse irritum, & nullum ob impedimentum erroris qualitatis efficientis substantiam ipsius personæ.*

Doct. Clerici Tom. II, Lib. VI.

Ad majorem intelligentiam hujus Erroris qualitatis valde confert casus ille non fictus, sed factus, quem narrat Caramuel in Theolog. Fundament. De Impedim. Erroris num. 2018. in meo codice; & quem transcribit Gobatus d. tract. 9. num. 103. existentem, (ut ait) in ejus codice Fundam. 70. n. 1340. bis verbis: 31 *Dalila Feminam alto nomine pradam reperit Roma Sempronius homo Germanus, dives, sed non nobilis. Dicebat Dalila se Filiam Comitissæ à Liebenstein, fugisse Parentum tyrannidem, velle nubere. Cognoscebat Sempronius Comitissæ, sciebat habere filiam, quæ rigorem, & domum peritosa ad Monialium asceterium confugerat. Credit hanc esse, & illam in Uxorem ducit. Revertitur in patriam opinione jam sua Comes factus; at ibi reperit Comitissæ filiam adhuc herere apud Moniales! & hanc esse meretriculam quandam, quæ castæ, & nobilis Virginis nomen sumperat. Quid faceret? Matrimonium esse nullum vociferatur. At Jurista dicunt, fuisse errorem in qualitate (hoc est in divitiis, nobilitate, forma &c.) adeoque Matrimonium tenere. Me consuluit. Et ego sic questionem debere resolvere judicavi.*

Quando nihil cogitans de Matrimonio in eundo vides puellam, quam audis esse pranobilem, paratam verò nubere etiam non nobili, modo hic sit pecuniosus; tunc probe numeratus concipias tunc primum animum ducendi Uxorem, & hanc quidem, inductus unice amore affinitatis cum illustri familia; accipiasque eandem ab illustri stemmate ita laudatam; non valens aliam æquè nobilem nancisci; & ne quidem cogitans de Matrimonio, nisi occasione, atque studio illius de predicata nobilitatis; nemo negabit, quin finis tui Matrimonii sit conjunctio, seu affinitas cum illustri prosapia. Ergo Matrimonium se habet, ut Medium respectu predictæ nobilitatis affinitatisque; & quidem unicum Medium, quia alia ratione nequis conjungi cum illo pranobili sanguine. Ergo nihil est, quod in hac muliere ames aut eligas, nisi nobilitas, aut propter nobilitatem hujus appendicis. Ergo si non adsit nobilitas, nihil est, quod in ea ames, aut eligas. Ergo quando erras in ipsamet substantia Qualitatis, nullum est in hujusmodi casu Matrimonium, quia nullus est contractus, in cujus materia, eligatur quidpiam. Hucusque Caramuel.

Ex cujus argumentatione, & decisione supradicti Casus, ipsamet Gobatus d. tract. 9. num. 113, format hanc aliam Regulam ad cognoscendum, quando error Qualitatis afficiat substantiam personæ, & irritet Matrimonium, videlicet: *Quando qualitas est finis Matrimonii, ita ut Matrimonium sit unicum Medium ad finem illum assequendum, seu obtinendam illam qualitatem, tunc error qualitatis impedit valorem Matrimonii.* Subinde idem Gobatus num. 114. sentit, Matrimonium predicti Sempronii cum Dalila fuisse nullum, quia ejus primaria intentio, & præcipuus

puus finis fuit contrahere cum filia Comitis à Liebenstein; & Matrimonium illud fuit electum præcisè, ut Medium, & quidem unicum perveniendi ad prædictam affinitatem, & parentelam. Ergo (ait) si fuit (sicut revera fuit) erratum in substantia consanguinitatis, ac filiationis, qua se intimè copulatam Liebensteinensis mentiebatur Dalila, cum nihil fuit in Dalila, quod amaretur (concludit etiam Gobatus cum Caramuele) aut eligeretur; contractus Matrimonii fuit nullus.

Illud autem est notandum, quòd in foro fori difficillimum est obtinere sententiam nullitatis Matrimonii ob errorem in qualitate personæ; ea ratione, quia ut scribit Eminentiss. Cardin. de Lauræa d. d. sp. 21. num. 50. iustè, & prudenter decrevit Ecclesia, ut legitur in cap. Unic. 29. quest. 1. quòd error in qualitate non invalidet Matrimonium, ne confunderetur societas fidelium, pax communis turbaretur & familiæ remanerent expositæ odiis, & rixis, prout incessanter contingeret, si super hoc impedimento qualitatibus non cognitæ dissolverentur conjugia; quilibet enim post initas nuptias, facti poenitens, assereret, se credidisse in corde suo qualitatem aliquam in conjugè, quam adesse non reperit, & ex ejus defectu prætenderet ob errorem qualitatibus à Matrimonio resilire. Quamvis autem in foro poli esse possit irritum Matrimonium ob defectum qualitatibus, cujus intuitu quis consensit in illud; aliter tamen sententiandum est in foro fori ob motiva prædicta; non est autem novum, ut ad tollenda gravia incommoda multa Matrimonia præsumantur valida in foro fori, quæ in foro poli talia non sunt, ut ait Glossa in cap. Cum in Apostolica, & in cap. Is, qui. De sponsalib. atque in cap. Ad Nostram. De Conjug. Servor. Idcirco cauti sint qui in contrahendo Matrimonio ducuntur motivo alicujus qualitatibus in conjugè; & eam deducant expressè in pactum, & in conditionem, ad effectum, ut ea deficiente, possint sententiam nullitatis conjugii obtinere, ut diximus supra num. 28.

DECISIO XX.

ARGUMENTUM.

Agitur de Impedimento dirimente quod vocatur *Conditio*; & ostenditur, illud esse duplex: Unum Conditionis servilis: Alterum ob conventiones, seu pacta quibus potest Matrimonium iniiri. Declaratur primum, præmissa origine servitutis, ac servorum, nec non eorum fine apud nos Christianos. Explicatur Secundum per quatuor genera conditionum; & clarè, ac facile docetur, quando prædictæ omnes conditiones irritent Matrimonium; vel ipsæ irritentur.

SUMMARIUM.

- 1 Conditionis Vox denotat duo impedimenta dirimentia. Et quæ?
- 2 Conditio servilis ignorata est impedimentum dirimens.

- 3 Conditio servilis hominum quando habuit initium?
- 4 Quando habuerit finem Patavii & alibi?
- 5 Homines servi tanquam bestia veniunt apud Mahometanos.
- 6 Nullitas Matrimonii contracti cum persona serva ignorata.
- 7 Conditio servilis an dirimat Matrimonia Infidelium?
- 8 Conditio servilis quando non dirimat Matrimonium? & num. 9.
- 10 Nullum si sit Matrimonium an ratificandum sit coram Parocho, & testibus?
- 11 Domini an possint prohibere servis, nuptias?
- 12 Condemnati ad triremes, & ad perpetuum carcerem an possint contrahere Matrimonium?
- 13 Conditionatus consensus an sufficiat ad Matrimonium?
- 14 Conditionata Matrimonia hodie à Parochis non sunt admittenda.
- 15 Conditionum genera quatuor circa Matrimonium, Et quæ?
- 16 Conditiones contrarie substantiæ Matrimonii illud irritant. Et quæ sint?
- 17 Votum castitatis in conjugibus an sit contra bonum Proli?
- 18 Conditiones honestæ contra substantiam Matrimonii an illud irritent?
- 19 Debitum conjugale reddendum si jussè petatur.
- 20 Conditio negativè tantum se habens contra bonum proli non irritat Nuptias.
- 21 Dominum corporum sufficit in Matrimonio, usu remoto.
- 22 Conditiones contra substantiam Matrimonii illud irritant Jure naturali.
- 23 Ignorantia impedimenti Matrimonialis an excuset à nullitate?
- 24 Conditio, ne Uxor lactet suam prolem, an irritet Matrimonium?
- 25 Silentium conjugis circa conditionem an faciat Matrimonium validum?
- 26 Conditiones turpes an irritent Matrimonium?
- 27 Impossibilia conditionum multiplicitas, ac declaratio.
- 28 Impossibiles conditiones an irritent Matrimonium?
- 29 Conditiones honestæ, & licitæ quando irritent Matrimonium.
- 30 Conditio si es legitima? & Uxor sit illegitima, irritat Matrimonium.
- 31 Conditio de futuro quando faciat Matrimonium nullum?
- 32 Peccatum mortale est contrahere Matrimonium sub conditione. Et cur?

Secundum impedimentum dirimens est *Conditio*; quæ Vox, tanquam impeditiva, & irritans Matrimonium, duas habet significaciones. Prima est, quæ denotat personam servilem, & libertate carentem, cum qua aliquis liber contrahit conjugium. Altera est, quæ innuit conditiones, seu requisita, pacta, aut conventiones; sine quibus qui contrahunt nuptias,